

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה יח

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 ישעיה לג (יז) מלך יפסיו
 תהיה עיניו תראנה ארץ
 מיתקום:
 תהלים קמה (טו) עיני כל
 אליך ישברו ואתה נתת להם
 את אכלם בעתו: (טו) פותח
 את ידך ומשביע ידך כל ה'
 רצון:

תורה ז'
 איוב ד (ו) הלא יראתך
 פסקתך תקנותי ותם דרביך:
 ירמיה מח (יא) שאנן מואב
 מצעריו ושקט הוא אל
 שגריי ולא הורק מכלי אל
 כלי ובגולה לא הלק על פן
 עמד עממו בו וירחו לא
 נמר:

ישעיה נח (יד) או תהנה
 על יקון והרפתך על
 בנותי בנותי ארץ והאכלתיך
 נחלת יעקב אבד פי פי
 יקון דבר: ס

ישעיה נה (יב) כי בשמחה
 תצאו ובשלוש תגלגלן הקרים
 ותגבעות יפצחו לפניכם רף:
 וכל צצי השדה יתחאו קף
 במדבר כב (כא) לא הביט
 און ביעקב ולא ראה עקל
 בישראל ידך אלקיו עמו
 ותרצת מלך בו:

תורה יח
 ירמיה ז (ט) הגבגב רצח
 ונאף והשבע לשקר וקשר
 לבשל וקלף אתיו אלהים
 אתרים אשר לא ידעתם:
 תורה ט'

ישעיה סד (ג) ועולם לא
 שבעו לא האינו עין לא
 ראתה אלהים וקלף נעשה
 למחפה לו:
 תהלים קיא (י) ראשית
 חקכה יראת ידך שכל טוב
 לקל עשיהם תהלתו עמדת
 לצד:

את המלך בשעת קטנות כגון בשעה שמקטין א"ע ומחשב א"ע שקופה של שרצים תלויה מאחוריו וכיוצא כנ"ל. אבל עכשיו שנותנין הפרנסה ע"י סיבובים, נמצא שבאה בעתים מיוחדים כי לכל סיבה צריכה עת מיוחד עד שצא הפרנסה אליו. וע"כ לא יבא לראות את המלך בקטנותו רק ביפוי"ו כנ"ל. כי אין נותנין לו הפרנסה תיכף, רק בעת מיוחד, באופן שלא יראהו רק ביפוי בכחו' מלך ביפוי וכו' כי ע"י הפרנסה רואין המלך בעטרה כנ"ל: וזה הסוד מרומז בפסוק (תהלים קמה) **עיני כל אליך ישברו ואתה נתת להם את אכלם בעתו. פותח את ידך וכו'.** עיני כל וכו' זהו הקשיא הנ"ל. היינו, עיני כל אליך ישברו, ואתה נתת להם את אכלם בעתו. דהיינו שמבקשין על פרנסה ואין נותנין תיכף רק בעתו כנ"ל. והתירוץ **פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.** (ולא סיים) :

יז [ב] **צריך** ליהרר מאודי להיות שמח ומטוב לב בשבת [ג] כי מעלות וקדושות שבת גדולה ויקרה מאודי כמובא ובפרט בר"ח בשער הקדושה בתחילתו ע"ש [ג]. וראוי ונכון ללמוד בראשית חכמה בשער הנ"ל ולשום לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדושת ומעלות שבת קודש. כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדושת ומעלות שבת כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפ"ע והבן שם היטב כדי שיתלהב לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי. ועי"ז היראה בשלימות דהיינו עם דעת. כי בחול אפשר שיהיה היראה עם כסילות בכחו' **הלא יראתך פסלתך** (איוב ד) ועיקר הכסילות הוא מחמת השיעבוד שיש בחול. כי ע"י השיעבוד אין הדעת שלם, וכ"ש כמובא [ג] **שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך ע"ב עמד מעמו בו וכו' וכשארז"ל** (מגילה יב ע"ב) כי ע"י שיעבוד וגלות, הדעת מבלבל. אבל בשבת הוא חירות, וכשיש חירות ואין שיעבוד וגלות אזי הדעת שלם [ג] כנ"ל. ועיקר החירות, ע"י התענוג והשמחה של שבת בחי' (ישעיה נח) **אז תתענג על חי' הנאמר בשבת.** ועי"ז נעשה חירות בכחו' (שם נח) **כי בשמחה תצאו** שע"י שמחה יוצאין לחירות. וכשיש חירות הדעת בשלימות כנ"ל. ואזי היראה כראוי בכחו' ירא שבת (ת"ז ת"ז ט' ו') כי אז היראה בלי כסילות שיש בימי החול. כי עיקר הכסילות מחמת השיעבוד כנ"ל. ובזה מעלין היראות הנפולות, דהיינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה [ג]. כי ע"י הדעת מרמיזין אותן, ועיקר הדעת הוא בשבת ע"י השמחה שע"י יש חירות ואזי הדעת בשלימות כנ"ל :

והכלל שצריך לנהוג שמחה גדולה בשבת קודש [ג] ולכלי להראות שום עצבות ודאגה כלל רק **להתענג על חי'** ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג הן אכילה ושתיה הן מלבושים כפי מה שיוכל. כי אכילת שבת היא כולה רוחניות כולו קודש ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חול כמבואר במקום אחר (לעיל סי' נז', ובסי' רעז, וע' זוהר ויקהל ריה ובמק"מ שם [ג]):

דרך השם יתברך להכניס על הטובות שעושיין ואף שנמצא בהם ג"כ מה שאינו טוב, אינו מסתכל עי' [ג], כ"ש (במדבר כג) **לא הביט און ביעקב** (טו). מכ"ש שהאדם אמר לו להביט על חבירו לרעה למצוא בו דווקא מה שאינו טוב ולחפש למצוא פגמים בעבודת חבירו. רק אדרבא מוהיב להביט רק על הטוב. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה [ג], כי כשהאדם עושה טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה [ג]. וכשהוא אינו טוב ואם היה מנהיג אותו בהשגחה לא היה יכול להניע לו שום טובה [ג]. אזי מניח אותו על הטבע [ג] ויכול להיות שיהיה לו טובות ע"פ הטבע [ג]. ואם לא היה רק השגחה היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי כי כשהיה רואה ית' שאין האדם מתנהג כראוי היה כועס והיה מסיר ההשגחה לגמרי. אבל עכשיו מניחו ע"פ הטבע, וכשהוא חוזר למוטב משגיה עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו ית' : וזה א"א לאדם להבין ב' דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו ית' :

יח [ג] **סכנה** גדולה להיות מפורסם ולהנהיג העולם. לא מבעיא כשאינו ראוי כלל ולובש מלית שאינו שלו [ג]. רק אפי' עובדי ה' באמת גדולי הדור יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם [ג] כי איש פשוט רחוק מאד שיעבור על רציחה, אפי' אם אינו איש כשר כי אין לו תאוה לזה ואפילו כשמוגי ע"ז לתאוה כזו ר"ל אינו בא לידו ויש לו כמה מניעות לזה. ואפי' אם יעבור לא יעבור כ"א לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבור רק פ"א כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחידושיין דאורייתא שמחדשין יכולים לעבור ממש **גנב ונאף ורצח** [ג] בכל פעם ככל הנע ר"ל [ג].

יט [ג] **עיקר** התכלית והשלימות הוא רק לעבוד ה' בתמימות גמור בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים שעיקר התכלית והעוה"ב הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא כגון לידע הכוכב כמו שהוא לידע מהותו [ג] ומפני מה עומד במקום ההוא: כי יש מושכל ומושכל ושכל [ג] דהיינו הכח המושכל, והשכל בעצמו, והדבר המושכל. וזהו התכלית והעולם הבא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמושכל והמושכל [ג]. והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקור ולהשיג המושכלות שזהו התכלית אצלם. וזהו בעצמו העוה"ב לדעתם, רק שבעוה"ז שמלובשין בגוף אין להם תענוג כל כך מן החקירות ובעולם הבא שיתפשטו מהגוף יתענגו מאודי מזה. ולדעתם הרעה עיקר השגת התכלית הוא על ידי חקירות וחכמות היצוניות שלהם. אבל באמת אצלנו [ג] עיקר השגת התכלית הוא רק על ידי אמונה ומצוות מעשיות לעבוד ה' ע"פ התורה בתמימות ובפשימות [ג]. ועי"ז בעצמו זוכין למה שזוכין עין לא **ראתה וכו'** [ג] כ"ש (תהלים קיא) **ראשית חכמה יראת ה'**, שעיקר ראשית וקדימת החכמה, הוא רק יראת ה' שצריך להקדים היראה להחכמה. ותדע שאין הדבר כדעתם ה"ז

12 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 13 בתורה- ותפי
 14 ספר הכרית ח"ב מאמר ח' פ"ה ספר העקרים מאמר ג' פכ"ה. שבילי אמונה נתיב א. שני לוחות הברית להשלי"ה הקדש (תולדות האדם בית הבחירה אות ב) ודגל מחנה אפרים וישלח
 15 ג עיין גבורות ה' למהר"ל בחקירתה שניה ד"ה ועתה ראה שהם אומרים שעצמותו שכל כי הוא שבוש. ועיין ביאר הכותב על עין יעקב ריש מסכת ע"ז בשם הרשב"א.
 16 מתורלו- מאד
 17 מתורלו- אצלינו
 18 עיין כחור ח"ב אות מה עד ג, ותפארת ישראל פירק ו' ט' י' א, והעניי נחל וסלמ לזכר א' מש"ע על הפילוסופים
 19 ישעיהו סד ג'

20 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיש"ש ח"א סימן תקכב
 21 הבטוי הזה בלשון זה נמצא בכמה ספרים על מי שאומר דברי תורה של אחרים בשם עצמו ואולי המקור בב"ב צח. כל המתנאה בסליט של ת"ח ואינו ת"ח. וכעין זה עיין סוטה כב: דחפו גונגי ובפרש"י שם ד"ה ומסמרא. ועיין תורה טו תנינא
 22 עיין זוהר ויקרא כב. אשר נשיא יחסא ומקשה מדוע לא כתוב ואם נשיא יחסא מתרין יחסא ודאי דלבו גיה בס והעם הלך אחירוי ע"ש. ועיין די רמב"מ בתורה קג: ועיין יומא פ: הרבנות מקברת בעליה.
 23 לה"ש"כ ירמיהו ד' ט' (והושע ד' ב') ויצרות לפ' וכו'. ועשרת הבריות שמות ב' ג, ועיין ע"ז ג: נגד הוא חכם גדול
 24 * עיין הקדמת הוזהר דה' [ג] ויא תיבא שהמחדש שלא ע"פ"ה הקדמות אמיתיות או מורה שלא הגיע לזוהר נתון כח לקליפה להרוג ע"י חודשיו, אבל צ"ע לדיע אטר שטורבו בעבדי ה' גזילי הודו]

25 כיוון כזה לחוק את מוהל"ג ספול לעצמת על אז שאינו שמוח ע"ש.
 26 **עיני ילקוט** [שמעוני פרשת בלק רמז תשח] **ובתנא דבי אליהו** [ירבה] **פ"א**
 27 עיין לק"ה מילה ח' כד. ועיין זוהר פקודי רבה: מה היא השגחה. ועיין יערות דבש ח"א אמצע דרוש יא ד"ה וזהו אמרם בקס דוד לע"פ.
 28 עיין רמב"ן ויקרא כו יא מה לרופא בבית עושי רצון השם. ועיין תורה לא את ה' הערה שם הפי"ן אין מול לישאל.
 29 עיין גוסה הכת"י של תורה יג שבטוף הספר ד"ה ע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים, משטק רע לצדיקים.
 30 עיין רמב"ם פרוש המשניות פסחים פ"ד כ"ש שרעב מהיב לאכול כן החולי מהיב רפואת רופא (עיין מכתב מלכותי ח"ג ע"ג 172) ועיין ס"ו י"ד סימן שלו סעיף א' שמתרין הא דרפואה רשות ומצוה.
 31 עיין פתחי עשנים נתיב אורות נקודים סוף פתח טו ופסחה טו

32 * ירמיה מח
 33 עיין תורה קט
 34 דף כד: גם עיין דף יז. יב. סס. עז:
 35 עיין תורה טו ותורה קפה בלק"ם קטא
 36 עיין יערות דבש ח"ב דרוש ב' שבשבת שולט מול שבתא ע"כ הגויים עצבים בשבת, ועיין רבינו בחיי שופטים יח א' שכל מה שנצטוונו בשבת הוא הפך מול שבתא שהולט בשבת ע"ש ועיין זוהר רע"ט עקב דף רעב:
 37 בכל המחזורות כתוב כאן בשמות טו יו
 38 מה שהעתיק מטה"ל להארי"ל, (נמצא שם בדף רכה): שאכילת חול הרוב לחיצונים ומחוק את היצו"ח ואכילת שבת הכל רוחני וכמה שיאכל הכל נבלע באברים הובא לעיל סוף תורה קפה בהערה, גם עיין תורה רעו והיי מוהר"ן סימן לב ולקוטי תפילות על תורה רעו (אות התרמב)
 39 עיין לק"ה שבת ז' אות ב"ה שבשבת מתבטלים כל הדינים ואזי מסתכל הקב"ה רק על הטוב ע"ש. ועיין שיחות הכ"ן ארון קנה אולי

40 בתקפ"ח ח'של נוראה- בפי'
 41 תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו כ"ס שנת תקסח בחזרות מלבוש (לעמבערג) ונאמרה בליל שבת קדש עיין שיחות הר"ן סימן קנה. ועיין לק"ה ר"ה הלכה ז' אות ז' שמתורה א' עד תורה יז היו תורה אחת אצל רבינו, ולא וכינו לקבל ממנה רק פסקי פסקי וע"ש בהמשך הלכה הנ"ל מהנהגות' מבאר את הקשר שבין אלו התורות. ועיין לק"ה ע"ת ז' אות יא-יד כיצד רמזו כאן השאלה שאל ר"ז את ר"י מדוע עין התרגול נסגרת מלמטה למעלה.
 42 בתורלו- ותורלו- מאד
 43 עין שפת פת. ותורה כב אות ט' שהכתמים שקבלו ישראל כשאמרו נעשה ונשמע הם באו' שמה ועיין אור החיים בדברים לג ג' (ד"ה) ודקדק לומר' בשם הארי"ל שבכל שבת חזורים התורות לראש ישראל.
 44 מתורלו- מאד
 45 ראשית חכמה שער הקדושה פ"ב ופ"ג:
 46 בתורלו- חסיב

מאמר סכנה גדולה להיות מפורסם

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מזהיר כאן מהסכנה להיות מנהיג מפורסם. כידוע שהיא תאוה גדולה כמעט לכל מי שיש לו כשרון דיבור או רוב יראת שמים¹ ודבריו נשמעים, ואנשי משבחים אותו, ונעשה לבו גס, ונכנס בלבו תאוה גדולה להתמנות² והנהגה. ושוכח את האחריות העצומה שיש על מנהיג, והסכנה הגדולה שנמצא בה תמיד בעצם ההנהגה, ואומר כאן רבנו שבהנהגת צבור ובחידושי תורה שאומר לרבים יכול לעבור בכל רגע על נואף גנב רוצח.

דהיינו שרבנו מזהיר כאן משילוב קטלני של מנהיג שהוא מפורסם, דהיינו אדם גדול עובד ה' שצבור גדול מקבלים דבריו בלא בקורת. כי הכח העצום שיש בידו והישות שנכנס בו מקהל גדול שמחזיק ממנו מכניס אותו לניסיון שכמעט אי אפשר לעמוד בו אלא רק חד בדרא שזכה לביטול חמריותו בתכלית (כמובא בתורה ד' ז')

שיחות

שיח שרפי קודש חלק א' אות תקכח – שייך לתורה "סכנה גדולה להיות מפורסם" (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן יח): מקודם ספרו לפני רבנו ז"ל מעשה שהיה באלט קאסטאנטין (היינו בקאנטאנטין י"ש) שהיו שם חשובים וגדולים כמה מפורסמים, ונתן בעל הבית אחד למפורסם אחד עוף הנקרא גנר, וחרה למפורסם השני עד שהתחיל לנקום מהשני, ונעשה על ידי זה גנב, ונואף, ורוצח, ואמר להם רבנו ז"ל ווערטל (=דבר צחות). כי הלא גנר ראשי תיבות גנב, נואף, רוצח. ואמר אחר כך התורה "סכנה גדולה להיות מפורסם". (אבניה ברזל).

הקדמה

בכמה תורות מזהיר רבנו מהתאוה הזו להיות מפורסם ומנהיג³, שהיא תאוות כבוד ותאוות שליטה, וגאוה וישות, ולא מבעי מי שלא ראוי לזה אלא אפילו מנהיג צדיק אמיתי, מזהיר אותו רבנו מהסכנה הנוראה שיש למנהיג בכל רגע להיכשל בעבירות חמורות ביותר כגון רוצח נואף וגנב. דהיינו בעצם העובדא שמנהיג את אנשיו יכול לבוא לעבירות חמורות הנ"ל, ועוד אפילו בדברי תורה וחידושים שאומר ברבים גם יכול לבוא לעבירות חמורות הנ"ל. ואמר (תורה מז תנינא) שעל כן לפני שאומר תורה ברבים הוא באימה ופחד נוראה יותר מאימת ראש השנה ויום כפור.

בענין הנהגת צבור חז"ל כבר הזהירו על זה הרבה, שהרבנות מקברת את בעליה (ביומא כו:), ובויקרא (ד' כב) אשר נשיא יחטא ופרשו בוזהר ויקרא כג' ו' "אשר" לשון ודאי, כי בוודאי יחטא. ובעין זה כתב שם רבנו בחיי⁴.

^א כח טבת עד ה' שבט תשפ"א ירושלים

^ב ברכות ו: ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין שנאמר סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגו'
^ג עיין בזה תורה א' תנינא. עיין שם פל"ח שע"ז היה נפילתו של קרח שמרוב יראת שמים שבו זכה שדבריו נשמעין ועי"ז נפל לתאוות התמנות וקנא באהרן.

^ד תורה רלו הרוצה להיות מפורסם ואינו ראוי לזה, הקב"ה נותן לו תאוות, אבל בזה מפסיד שכרו לעת"ל. ואפילו מי שכן ראוי להיות מנהיג עיין תורה ע"א דע שקשה מאד להיות מפורסם כי בהכרח יסבול ייסורים מעוונותיהם כמ"ש ובחבורתו נרפא לנו. ועיין תורה פח צדיק מפורסם גדול המקטרגים יודעים ומשגיחים עליו היטב. ועיין תורה רס צדיק שמוסר את המפורסם שלו נחשב מסירות נפש, דהיינו שלפעמים מתחייב מיתה ממש ולא ינצל אלא ע"י שיגרום לעצמו ביזיונות, עיין חיי מוהר"ן סימן תב שמשא רבנו בכוונה גרם לעצמו ביזיונות, וכך גם רבנו.

^ה זוהר ויקרא דף כג. – אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשנגה ואשם, תני רבי יצחק שנה רבי יצחק ושאל, מאי שנא ככל אתר דכתיב בהו ואם מה השינוי שבכל מקום כתוב בהם "ואם", שהוא לשון תמיה וספק, כמה דאת אמר כמו שנאמר אם הפנה המשיח יחטא כלומר אם ימצא דבר כזה שכהן המשיח יחטא, וכן ואם כל עדת ישראל ישגו גם כן פירושו אם ימצא שכל עדת ישראל ישגו, והכא וכאן בנשיא כתוב אשר נשיא יחטא שהוא לשון ודאי, (כמ"ש ט"ז טו כ), ויאמר שאול אל שמואל "אשר" שמעתי בקול ה', שפירושו ודאי שמעתי בקול ה'), ולא כתיב ואם נשיא יחטא שהוא לשון ספק, מאי קא מיירי מה טעם השינוי.

והשיב אלא אליו כהניא לא משתכחי הכי בחטאה אלא אלו הכהנים אינם נמצאים כל כך בחטא, דהא כהן נטיר גרמיה תדירא כי כהן שומר את עצמו תמיד, וכל שכן כהן גדול, בגין דמטולא דמאריה עליה בכל יומא כי משא עבודת קונו עליו בכל יום, ומטולא דישראל בלהו ומשא של כל ישראל יחד, ומטולא דכל חד וחד ומשא של כל אחד ואחד לבדו, ועל דא תוהא איהו כד יחטא ועל כן תמיה היא אם כהן המשיח יחטא, ובגין כך, ואם כתיב ובשביל זה כתוב ואם שהוא לשון תמיה וספק. וכן ואם כל עדת ישראל ישגו גם שם הטעם דכתיב ואם, כי תוהא הוא דכלהו ישתכחו בחובא חד כי פליאה היא שכל עדת ישראל ימצאו בחטא אחד, דאי אליו יחטאון

וכן המושב זקנים שם¹/ כתב כיון שאינו מוחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא, ואפילו עשה בשגגה נחשב לו כמזיד. וכן אמרו בשבת נד:י"ח כל מי שבידו למחות ולא מוחה נענש עליו/ט, והני בי ריש גלותא נתפטו על כולי עלמא. גם אמרו כל הגדול מחברו, יצרו גדול. וכן בחרושי תורה הזהירו חז"ל (באבות א יא) ואמרו חכמים הזהירו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות. וכן הזהירו צדיקים²/ שהצדיק צריך לשקול דבריו במשקל מדוייק מה לומר ומה לא לומר/יא.

אָלֵינוּ לֹא יִחַטְאוּן שאם אלו חוטאים אלו אינם חוטאים בחטא זה, וּבְגִינֵי כֶּף וְאֵם כְּתִיב ולכן גם כאן כתוב ואם שהוא לשון תמיה וספק. **אָבֵל הַכֹּא** אבל כאן בנשיא כתוב **אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחַטָּא**, וְדָאֵי אשר הוא לשון ודאי, כי ודאי יחטא בְּגִין דְּלִבֵּיהּ גַּם בֵּיהּ לפי שמתגאה בלבו, והגאווה הוא סרטור גדול לחטא, וְעַמָּא אֲזֵלִין אֲבַתְרִיָּה והעם הולכים אחריו ולמדים ממעשיו, והרי הוא חוטא ומחטיא, וְאִתְמַנּוּן תַּחֲוֹתֵי וכל העם נמנים תחתיו, לכן חטא כל העם תלוי בו, ועוד שאפילו חטא קטן של הנשיא פוגם מאד ועושה רושם גדול בשמים, כי הוא ראש לרבים וצריך להיות מנוקה מכל פגם אפילו כחות השערה, וְעַל דָּא ועל כן כתוב **אֲשֶׁר נָשִׂיא יִחַטָּא** והיינו כְּגוֹן דְּעֵבֵר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא עֵבֵד חַד מְנַיְיְהוּ כגון שעבר על מצות לא תעשה, ועשה אחת מהם אשר לא תעשינה, וְעַל דָּא לֹא כְתִיב בֵּיהּ וְאֵם ועל כן לא כתוב בו ואם בלשון ספק, דְּהָא מְלוֹי לֹא בְּסַפְקָא הוּוּ כי עניני חטאו אינם בספק. (ימ"ק ומפריזים)

¹ **רַבְנּוּ בַחַי וּיְקָרָא ד' כב** - או אפשר לאמר שהוא לשון ודאי, ולזה לא נכתב אם נשיא יחטא כמו שאמר אם הכהן המשיח יחטא, ואמר אם כן ואם כל עדת ישראל ישגו, כי הכהן הגדול נזהר מן החטא לפי שעיני כל ישראל תלויות עליו בין לענין צרכי גופם ומוזונותם בין לענין כפרת נפשותם, וכן הסנהדרין גם כן נזהרים הם מן החטא לפי שרוח הקודש נוספת עליהם, ולפיכך הזכיר בהם בחטאם לשון ספק, אבל בנשיא הזכיר החטא בלשון ודאי לפי שהנשיא לבו גם מאד בו, ומדת הגאווה שהיא סיבת החטא מצויה עמו לגודל ממשלתו, ולזה הזהירה התורה את המלך ותוכיחנה במדה הזאת, הוא שכתוב (שם יז, כ) לבלתי רום לבבו מאחיו, ומפני זה כתוב (שמות לה, כז) והנשיאים הביאו את אבני השוהם, מה ענין שהתנדבו אבנים יותר משאר דברים, אלא לפי שהאבנים היו על לב אהרן לזכרון להם לפני ה', והנשיאים לבם גם בהם לפיכך הביאו אבנים שיתכפר להם: (תימה שדבריו הם ממש דברי הוזהר אע"פ שבימי עדין לא נתגלה הוזהר)

² **מושב זקנים ויקרא ד' כב** - ד"א אשר נשיא יחטא. סמך חטאת הקהל הוא לאשר נשיא, כלומר כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה מעלה עליו (הכתוב) כאילו חטא. ד"א אשר נשיא יחטא. הפסוק מתחיל בחטא ומסיים באשם, כלומר אפילו עשה בשגגה נחשב לו כמזיד לפי שמחטיא רבים אחריו:

וכעין זה כתב שם הפענח רזא וספורנו וצרור המור בשם מדרש נעלם, ושפתי כהן בשם זוהר ויקרא כג. וחומת אנך להחיד"א, והעמק דבר

³ **שבת נד:** - פרתו של רבי אלעזר בן עזריה: וחדא פרה הוויא ליה והא אמר רב ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב תריטר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא. תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו היתה, ומתוך שלא מייחה בה נקראת על שמו. רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו בכוליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יוחנן כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מייחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפטו על כולי עלמא כי הא דאמר רבי חנינא מאי דכתיב ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו (דף נה). זקנים מה חטאו אלא אימא על זקנים שלא מיחו בשרים

רב יהודה הוה יתיב קמיה דשמואל אתאי ההיא איתתא קא צווחה קמיה ולא הוה משגח בה אמר ליה לא סבר ליה מר אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה אמר ליה שיננא רישך בקריירי רישא דרישך בחמימי האי יתיב מר עוקבא אב בית דין דכתיב בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רוע מעלליהם וגו'

אמר ליה רבי זירא לרבי סימון לוכחינהו מר להני דבי ריש גלותא אמר ליה לא מקבלי מינאי אמר ליה אף על גב דלא מקבלי לוכחינהו מר דאמר רבי אחא ברבי חנינא מעולם לא יצתה מדה טובה מפי הקדוש ברוך הוא וחזר בה לרעה חוץ מדבר זה דכתיב ויאמר ה' אליו עובר בתוך העיר בתוך ירושלים והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה וגו' אמר לו הקדוש ברוך הוא לגבריאל לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים אמרה לפני רבונו של עולם היה בידם למחות ולא מיחו אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם (אמר) (אמרה) לפני רבונו של עולם אם לפניך גלוי להם מי גלוי והיינו דכתיב זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התיו אל תגשו ומקדשי תחלו וכתוב ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית תני רב יוסף אל תקרי מקדשי אלא מקדשי אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו ומיד והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבש הבדים וקסת הסופר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחשת מזבח הנחשת מי הוה אמר להו הקדוש ברוך הוא התחילו ממקום שאומרים שירה לפני ומאן נינהו ששה אנשים אמר רב חסדא קצף אף וחימה ומשחית ומשבר ומבלה

ומאי שנא תיו אמר רב תיו תחיה תיו תמות. ושמואל אמר תמה זכות אבות. ורבי יוחנן אמר תחון זכות אבות. וריש לקיש אמר תיו סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא דאמר רבי חנינא חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. (אמר) רבי שמואל בר נחמני (אמר) אלו בני אדם שקיימו את התורה כולה מאלף ועד תיו.

⁴ **עין עבודה זרה דף יח.** שאשתו של רבי חנינא בן תרדיון נהרגה בגלל שלא מיחתה בעלה שהגה את שם ה' באותיותיו להתלמד בפרהסיא. (נחלקו המפרשים אם מצות תוכחה היא משום ערבות או לא. וגם נחלקו המפרשים אם אשה בכלל הערבות שקבלו עליהם כל ישראל להיות ערבים זה על זה, ולמ"ד שתוכחה משום ערבות הביאו מכאן ראייה שאשה על בעלה בוודאי ערבה)

⁵ **רמתים צופים על תנא דבי אליהו** - פרק ג אות ולא] קורת רוח הוא ענין יותר מעשיית הרצון. כי זה התכלית כל שכן נחת רוח וכו' ואמר דוקא מי שיודע להוכיח כמו שאמר ר' טרפון (ערכין ט"ז ע"ב) תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח. כמו ששמעתי מכ"ק אדמו"ר זי"ע (רבי שמחה בונם מרשיסא) בפירושו המשנה (אבות א, י"א) חכמים הזהירו בדבריכם וכו' שהצדיק דבריו במשקל ובמדה מאוד כמו הרופא שנותן רפואות שהוא מדקדק מאוד על משקל האונצין. כן יותר מזה הצדיק מדקדק בהדברים היוצאים מהבל פיו הקדוש. ועל זה יש משפט ודין בבית דין של מעלה על ידי פלוני הצדיק ודיבורו ומי ומי יהיה להם רפואה. כל זה שמעתי מפיו הקדוש זלה"ה:

⁶ **ועיין בזה בן יהוידע על בכורות דף נו:** - וידוע מ"ש בוזהר סבא קדישא דמשפטים, בר יוחאי ידע לאסתמרא אורחוי, ופירש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י ז"ל, דע כי נשמות הצדיקים יש בהם שהם מבחינת אור מקיף, ויש שהם מאור פנימי, וכל אותם שהם

ועיין סוף תורה נז בתחילת ההשמטות, מה שכתב מוהרנ"ת שרבינו מחק כמה תיבות אע"פ שהיו נצרכות להבנת הענין כי כל דבריו שקל בפלס מה לגלות ומה לא לגלות עי"ש.

קושיות

- א. צ"ע האם דיוקא מפורסם ומנהיג, אבל להנהיג בלא פרסום או להתפרסם ולא להנהיג אינו סכנה, או מדלא אמר סכנה להיות מנהיג מפורסם, אולי הכוונה שגם כל אחד לחוד סכנה.
- ב. צ"ע שרבנו לא מבאר כיצד עובר על נואף גנב רוצח ממש בהנהגתו ובחידושי התורה שאומר. האם כוונתו רק להזהיר ולא שנבין כיצד. או שכוונתו שנלמד מתורות אחרות. או שרמזו זאת כאן באיזה רמז דק, או שהוא ענין נעלם שלא אפשר להסביר אלא רק להזהיר.
- ג. צ"ע מה שאומר שמנהיג מפורסם עובר על רציחה ממש בכל רגע, כי אם הכוונה כיון שלא מוחה באנשיו או שנענש על מעשיהם כיון שהוא הראש, לא יתכן שהרי אמר מפורש שאיש פשוט אין לו תאווה לזה ואפילו למעט שיזדמן להם ח"ו זה אולי פעם בחייו, וא"כ איך יתכן שהמנהיג שלו יתחייב בזה בגללו בכל רגע. ואפילו אם הכוונה שקיבל לשון הרע וטעה ושלח לרצוח זה לא שייך בכל רגע.
- ד. עוד צ"ע מה שבענין רציחה ממש ע"י אמירת חידושי תורה מצוין בסוף התורה מראה מקום להקדמת הזוהר דף ה. ושם מדובר במי שלא הגיע להוראה ומורה או למי שמחדש חידושי תורה שלא עפ"י הקדמות אמיתיות. וקשה הרי רבנו כבר אמר שכוונתו לעובדי ה' באמת וגדולי הדור, ולא למי שלובש טלית שאינה שלו, א"כ בוודאי אומרים תורה עפ"י הקדמות אמיתיות וכבר הגיעו להוראה.
- ה. ובאמת קושיא זו עולה כמעט בכל ביאור שנבאר כאן. אבל המציאות אינה כך ורואים עובדי ה' גדולים שנופלים בקנאה ושנאה ומחלוקת, ולעבירות שחסיד פשוט יודע להישמר מהן, או לפחות לחזור בתשובה מיד. ואע"פ שאסרו לנו חז"ל²¹ להרהר על ת"ח שחטא כי בוודאי עשה תשובה, זו החובה שעלינו ללמד זכות, אבל לפרש דברי רבנו צריך על המציאות העגומה שחזרת בכל הדורות כעדות חז"ל בעצמם. רק שלנו אסור לקבוע על פלוני ת"ח שטועה.
- ו. ואע"פ שאסור לאדם לומר על רבו שטועה, אין הכוונה שמי שיש לו רב כבר לעולם הוא מכרח להתבטל אליו, נמצא שמי שמקורב למפרסם של שקר אין לו תקנה. אלא אע"פ שמאמין בו בלב שלם, חייב כל אחד תמיד להתפלל להתקרב לרב הצדיק ביותר בדור, ובאמת זו קושיא חזקה. כי יש כאן סתירה.

ונראה שגם על זה אמרו חז"ל (סוכה נב) כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. ובפרט מפורסם שבכל מעשה קטן שלו מתערב כבוד גדול וקשה לו מאד לחזור בו. וכשהוא גם מנהיג צבור אזי כל טעות שלו מתפשטת בכל החסידים שלו, עד שאין לו שליטה ויכול במילה אחת שחסיד חמום מח ירוץ לגנוב ולרצוח, והכל עם כוונות נפלאות של לשם שמים ממש.

ועיין בשיחה הנ"ל שרבנו אמר את התורה הזו בעקבות מעשה שספרו אז על מפורסם אחד שקבל מבעל בית אחד צפור הנקרא נגר, ומפורסם אחר קנא בו מאד ונקם בו עד שנעשה נואף גנב רוצח. ועל זה אמר שנגר גמט' ג' עבירות הנ"ל, והתחיל אז לומר סכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. וכנראה הוא דבר הלמד מעניינו²², ובאמת רבנו מדבר ממפורסמים שאע"פ שהם עובדי ה' וגדולי הדור, דייקא על כן גם יצאם גדול וכמבואר באבות (ד' כא) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, וגדולי עולם טעו בזה כגון קרח בקנאה וירבעם בכבוד, וכיון שהיו מנהיגים מפורסמים גרם פגם נורא לכל ישראל ולדורות. וכך גם המחלוקת על רבנו ועל מוהרנ"ת התחילה מקנאה של מפורסם אחד ועברה לשנאה והתגברה גם לשנאת כל חסידי ברסלב ואצל כל אנשיו, עד שהתירו את דמם של כל חסידי ברסלב במשך שנים רבות.

אמנם מלשונו הסתום של רבנו מסתמא דיבר גם ממפורסמים יותר צדיקים, כי גם צדיק גדול אם לא זכה לבטל כל חמריותו אזי רוב השבחים של חסידיו מוכרח שיכניסו בו גאוה וגדלות, כמבואר בתורה ד' אות ז'²³, וממילא כבר יקשה עליו מאד להיזהר בדבורו. וכשזה נעשה בהנהגת צבור של חסידים דהיינו צבור של

מצד אור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות ובסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם, והנה רשבי" ע"ה היתה נשמתו מצד אור המקיף, ולכן היה בה כח להלביש הדברים ולדרשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם עכ"ל.

²² ברכות דף יט. תנא דבי רבי ישמעאל אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה והני מילי בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר למריה

²³ עיין ש"ע אהע"ז כו א' כיצד לשון קדושין, אפילו נתן לה בשתיקה אם היו עסוקין באותו ענין, ואפילו מעניין לענין באותו ענין.

²⁴ תורה ד' אות ז' - כי זה מן הנמנע שלא יבוא לאדם איזה גדלות, כששומע שמשפירין שבחו, כל שכן כשמשלך גדול משבח ומפאר את האדם, אזי בוודאי מן הנמנע, שלא יבוא לו איזה גדלות, אבל צריך לזה בטול כל הרגשותיו וחמריותיו, אזי יכול האדם, לשמע שבחו, ולא יבוא לו שום גדלות.

תלמידים התלויים במנהיג שלהם אזי הוא סכנה גדולה^{טו}, כי במילה אחת יכול שיטעו לעשות מה שלא התכוון, וגם עבירות חמורות, וגם במילה אחת יכול להחליש דעתם עד שיעזבו את היהדות וזה רציחה ממש. וגם יכולים ליפול לתאוות ניאוף וגנב ממש ברוב חלישות הדעת שגרם להם וזה מצוי מאד בכל רגע של הנהגת ציבור. וצ"ע.

והכי נמי בחידושי תורה שאומר שלא לפי מדרגת השומע, יכול השומע לבא עי"ז לחלישות הדעת, או לריבוי אור, ומשניהם אפשר ליפול לעבירות נג"ר הנ"ל. והוא לא רק גרמא אלא דינא גרמי, כי התלמיד כל חיותו מרבו ותלוי בו מאד. וכמו שהזהיר רבנו בתורה מזו תנינא^{טז} שסכנה גדולה לומר תורה ברבים והצדיק אמיתי יש לו אימה נוראה לפני אמירת תורה יותר מאימת ראש השנה ויום כפור. לכן חזר רבנו בכמה תורות להזהיר שרק צדיק שידוע לומר תורה באופן שכל אחד ישמע רק את הראוי לו, מותר לומר תורה ברבים, ומי שלא אזי אסור לו.

ובאמת נראה שהכח העצום הנ"ל שיש למנהיג מפורסם שכל מילה שלו מתקבלת למעשה, אצל צבור גדול של חסידים, הוא ניסיון שכמעט א"א לעמוד בו, כנ"ל, אפילו לצדיק גדול, והוא לא רק בהנהגה, אלא גם בחידושי תורה וכמבואר בחיי מוהר"ן תפד/י"ו ולפ"ז אולי כבר אפשר גם לומר שהקדמת הזוהר דף ה. המדבר מהריגות שנעשה ע"י חידושי תורה שאינם אמת, שייך גם בגדולי הדור/י"ז.

ומסכנה זו מזהיר כאן רבנו את מי שיש לו תאוה להיות מנהיג מפורסם, שידע שמכניס עצמו לניסיון עצום, ויברח מזה, ואם אין לו תאוה לזה, אבל אחרים רוצים להמליך אותו, ואין גדול ממנו, יזהר מאד מאד בכל רגע. וזה הטעם שמצווה התורה את המלך/י"ט לקשור ספר תורה בזרועו תמיד.

עד כאן ההקדמה

*

תורה יח [ב]

סכנה גדולה להיות מפורסם ולהנהיג העולם.

כי בעצם ההנהגה שמורה דרך לציבור בקל יכול לטעות ואפילו בעצה נכונה יכול התלמיד לטעות בהבנתה, וגם מדברי תורה וחידושים של רבו יכול לבוא לטעות בהבנה. וגם מכל מילה של רבנו יכול לבא לחלישות הדעת או רבוי אור. שיבא על ידם לעבירות. וכל מה שעושה התלמיד (על דעת רבו) אפילו בטעות גוברים

^{טו} שיח שרפי קודש ח"ה אות תלו – אמרו: מחמת שבפעל ממש אין לנו רבי ומנהיג אזי הסכנה בענין הפרסום קשה וכבר יותר כי בקל מקבל תקף ועז לחלק על חברו שאינו מתנהג כשורה לפי דעתו. וכתוצאה מכך באים המחלוקות והדעות שאין בינם לבין דעת רבנו הנוף והנקי השלם והטהור ולא כלום.

^{טז} תורה מזו תנינא – סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אדם ואחד מהשומעים כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעים כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אדם רק מה שצריך לו. וכמוכא על פסוק "וישמע יתרו": והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמעו וכו' (זהר יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב לשמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה: כי כל אדם ואחד כשפא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהיינו הקלפות הנבראים על ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אדם רוצה לבלבל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): 'האי דחקא דכלה מניה', הינו מהרע של כל אדם ואדם, שהם הקלפות כנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם כן לינק מן התורה, ויניקתם הוא רק מהמתורות, דהיינו מה שאדם שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רזי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רזי תורה, דהיינו ממה שהיא למעלה ממח האדם, כל אדם לפי הבנתו:

על כן צריך החכם האומר תורה, שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אדם מהשומעים מה שאינו לפי מחו והבנתו, שאינו שייך לו כנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה לינק אפלו מגוף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקון לזה כשמודברים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (זבחים קטז), 'שיתרו בא והלף לו קדם מתן תורה', כי יתרו הוא בחינת הקלפה הדקה שבורחת, כששומעת ישועות ישראל. והצדיק האמת יש לו אימה גדולה כשאומר תורה, יותר מאימת ראש השנה ויום הכפורים:

^{יז} חיי מוהר"ן סימן תפד – (מא) שמעתי מפיו הקדוש שאמר שהוא יצר הרע גדול אצל הלומדים להמציא חדשות, הינו מה שכל אדם רוצה דיקא להמציא דין חדש:

^{יח} כמו שציין הר"מ קרמר בסוף התורה עי"ש.

^{טט} ספר החינוך – מצוה תקג – משרשי המצוה, לפי שהמלך ברשות עצמו לא יעציבהו אדם על מעשיו ולא יגער בו, ובשבט פיו יכה ארצו וברוח שפתיו ימית מי שירצה בכל עמו, על כן באמת צריך שמירה גדולה וזכרון טוב יעמוד נגדו יביט אליו תמיד למען יכבוש את יצרו ויטה לבו אל יצרו, וזהו שאמרו זכרונם לברכה [וסנהדרין כ"א ע"ב] יוצא למלחמה וספר תורה עמו, יושב בדין והוא עמו, מסב לאכול והוא כנגדו. כלל הדברים, שלא היה זו מנגד עיניו אלא בעת שהוא נוצר לנכביו או נכנס למרחץ:

² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיש"ק ח"א סימן תקכב

מהמנהיג. כמ"ש אכן חלינו הוא נשא, ובחבורתו נרפא לנו, וכתוב אשר נשיא יחטא. דהיינו אפילו מנהיג צדיק וגדול.

ונראה כוונת רבנו כאן להזהיר מהשילוב הזה של כח הנהגה ופרסום שהוא סכנה עצומה. כי מנהיג הפירוש שדבריו נשמעין, ומפורסם הפירוש שהם נשמעין לצבור גדול. ובפרט כשמצטרף לזה הזהרת חז"ל שכל המזהרה אחר רבו כמהרהר אחר השכינה. נמצא המנהיג המפורסם הוא בעל כח עצום שאין עליו שום בקורת, ואדם כזה שצבור גדול מחזיק ממנו ומשבח אותו בהכרח שיפול לגאוה, לבד מחד בדרא שזכה לבטל חומריותו בתכלית כמבואר בתורה ד' אות ז'. וכאן טמונה סכנה נוראית של ניסיון שכמעט א"א לעמוד בו, אפילו לעובדי ה' גדולים. וחז"ל רמזו זאת בפסוק אשר נשיא יחטא, ופרשו המפרשים שבוודאי יחטא.

לא מבעיא אין צורך לומר זאת על מפרסם כשאינו ראוי כלל להנהיג ולומר חדושי תורה ברבים ולובש טלית שאינו שלו טלית דהיינו לבוש של כבוד/כ"א שאינו לפי מדרגתו [כ"ב/כ"ג], שהוא בוודאי בסכנה גדולה להיות עובר על נואף גנב רוצח כדלקמן, ואפילו רציחה ממש כגון המבואר בהקדמת הזוהר/כ"ד שמי שלא הגיע להוראה ומורה או המחדש חדושי דאורייתא שלא עפ"י הקדמות אמתיות גורם להריגות.

כ"א כמבואר בגמ' רבי יוחנן קרי למניה מכבודותא, דהיינו שקרא לבגדיו מכבדי. ומה שנקט טלית דייקא כמבואר בתורה טו תנינא – שיש אנשים שיושבים מעטפים בטלית ותפלין כל היום, והם צבועים, עם כל זה אין להם פח להטעות העולם כל כך כמו אלו המתפארים בגדולת פנ"ל:

²² הבטוי הזה הוא זה נמצא בכמה ספרים על מי שאומר דברי תורה של אחרים בשם עצמו ואולי המקור בב"ב צח. כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח. וכעין זה עיין סוטה כב. דחפו גונדי ובפרש"י שם ד"ה ובטמרא. ועיין תורה טו תנינא

כ"ג בבא בתרא דף צח. א"ר יהודה אמר רב כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא ולא ינוה וכתוב התם אל נוה קדשך.

סוטה דף כב. אמר רב נחמן בר יצחק דמטמרא מטמרא ודמגליא מגליא בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי אמר לה ינאי מלכא לדביתהא אל תתיראי מן הפרושין ולא ממי שאינן פרושין אלא מן הצבועין שדומין לפרושין שמעשיהן כמעשה זמרי ומבקשין שכר כפנסת: ופרש"י דמטמרא מטמרא כו' – הנסתרות נסתרות מבני אדם והגלויות גלויות ומ"מ לבי"ד הגדול כולם גלויות והוא יפרע מן המתכסים בטליתות ומראין עצמן כפרושין ואינן פרושין:

תורה טו תנינא – שימצאו שקרנים צבועים בדרך זה. כמו שנמצא, שיש אנשים שיושבים מעטפים בטלית ותפלין כל היום, והם צבועים.

²³ הקדמת זוהר דף ה. – ואי תימא דמלה דכל בר נש דלא ידע עביד דא ואם תאמר שדבור של כל אדם שלא ידע כראוי סודות התורה, עושה שמים חדשים, ור"ל אל תחשוב שמאחר שכל כך חשוב המחדש חידושין בתורה, אם כן ישתדל לחדש אפילו אינו מבין כראוי, אולי פעם יכין לחידוש אמת, ואמר שאינו כן, כי תא חזי בא וראה, הווא דלא אורחיה ברין דאורייתא מי שאין דרכו לעסוק בסתרי תורה, וחדש מלין דלא ידע על בורייהון כדקא יאות וחדש איזה סוד שאינו יודע בבירור שהוא אמת, ר"ל שלא חידש על פי ראשי פרקים והקדמות שנמסרו לו, אלא בודה מלכו הקדמות ואומר שזוהי כוונת הפסוק, אל תאמר שאם אינו מועיל אינו מדיק, אלא התיא מלה סלקא ונפיק לגבי התיא מלה דבר הסוד ההוא עולה, ויצא לקראת אותו הסוד איש תהפוכות לשון שקר שהוא איש בליעל הס"מ, מגו נוקבא דתהומא רבא מן הנקב של תהום רבה, ששם הוא מקום מושבו, כי על ידי חידוש שאינו אמיתי מתגבר הס"מ ומקבל הארה וכן מבינה דבריהא דקליפה הנקראת נוקבא דתהומא רבא, והיא קליפה גדולה מאד (ושאר נקבות דקליפה נקראות נוקבא דתהומא סתם בלא תוספת "רבא"), ודליג חמש מאה פרסי לקבלא להתיא מלה ומדלג ת"ק פרסאות לקבל את אותו החידוש, והוא כנגד מה שאמרו חז"ל (נכ"י פט"ו אות ו) עץ החיים מהלך חמש מאות שנה, והם כנגד חמש ספירות דקדושה מחסד ועד הוד, ומקפץ בכל כחו למהר הקטרוג, (אי נמי, אפסי לפי שזונה מפסולת של חמש גזירות שכל אחת כוללת ממאה הכי ת"ק), ונטיל לה ואויל בהתיא מלה לגו נוקביה ולוקח את אותו החידוש ומוליכו לתוך הנוקבא דתהומא רבא ששם דירתו, ועביד בה רקיעא דשוא דאקרי תהו ועושה בו רקיע של שוא להסטרא אחרא הנקרא תהו, וטס בהווא רקיעא וטס ועף באותו הרקיע ההוא איש תהפוכות שהוא הס"מ, שיתא אלפי פרסי בזמנא תדא ששה אלף פרסאות בפעם אחת, ועתה בא וראה כחה של עבירה זו, שקודם שלקח את החידוש הזה לא היה לו כח אלא כנגד חמש ספירות לבד ורק בבחינת מאות, והיה לו כח רק לרלג, ואחר שלקח את אותו החידוש, יש לו כח כנגד שש בחינות, ובבחינת אלפים, וגם טס במקום לרלג, והששה אלפי פרסאות הם כנגד הרי"ק שלו, כי הס"מ עיקרו הוא ו"ק, אלא שבחטא אדם הראשון נשלמו לו עשרה כלים, (וגם אחז"ל במס' פסחים דף צד ע"א, דשיתא אלפי פרסי הוי עלמא, הרי שטס את כל העולם).

(ומה שאנו מפרשים כהיום פסוקים בדרך פרד"ס בכמה אופנים, הנה מאחר שהוא לפי שורש דברי רז"ל והקדמותיהם, אנו גורמים בזה לעשות שמים וארץ חדשים). (ימ"ק ונ"י)

פינן דהאי רקיעא דשוא קאים כיון שכבר עומד אותו רקיע השוא של הסטרא אחרא, נפקת מיד אשת זנונים ואתקיפת בהווא רקיעא דשוא יוצאת מיד אשת זנונים שהיא בת זוגו של הס"מ, ומתחזקת בזה הרקיע של שוא, ואשתתפת ביה ומשתתפת עם הס"מ בסוד יחוד הטמא ועל ידי זה היא מקבלת כח הרציחה, ומתמן נפקת וקטלת כמה אלפי ורבון ומשם היא יוצאת והורגת כמה אלפים ורבבות, כי על ידי יחוד זיו"ן דקליפה הם תובעים דין על בני אדם על עבירות שבידם, והדבר מתחלת ואינו מבחין בין צדיק לרשע רח"ל.

פירוש הפסוק המובא להלן, **הוי מושכי העון** אוי להממשיכים על עצמן את היצר הרע המסית על העון, **בחבלי השוא** בחבלים דקין ומעטין שאין בהם ממש, **וכעבות העגלה חטאה** לבסוף ממששים היצר הרע המחטיא בחבלים עבות המושכים בהם את העגלה, ר"ל בתחילה מעט נמשכים אחריו ולבסוף נמשכים אחריו הרבה. (מלכות)

וממשיך ואמר בגין דכד קיימת בהווא רקיעא ולפי שכאשר האשת זנונים עומדת באותו הרקיע, אית לה רשו ויכלתא למהוי טס כל עלמא ברגעא תדא יש לה רשות ויכולת לעוף את כל העולם ברגע אחד, כי כך כחו של מלאך המות בשעת המגפה רח"ל (כמוכא נמש' נככות דף ד ע"ט), ועל דא כתיב ועל זה כתוב הוי מושכי העון בחבלי השוא ומפרש העון דא דכתיב העון הוא הזכר דקליפה שהוא הס"מ, ומה שכתוב וכעבות העגלה חטאה שואל מאן חטאה מי היא חטאה, ואמר דא נוקבא דאקרי חטאה זו היא הנקבה בת זוגו של הס"מ הנקראת חטאה בלשון נקבה, איהו משיך תהווא דאקרי עון באנון חבלי השוא החוטא ממשיך עליו בעונותיו את הס"מ הנקרא עון, באותם חבלי השוא, ולביתר ואחר כך ממשיך עליו כעבות העגלה חטאה דהיינו נוקבא דאקרי חטאה לאותה הנקבה הנקראת חטאה, דתמן אתתקפת למהוי טס לקטלא בני נשא כי שם ברקיע השוא מתחזקת לעוף ולהרוג בני אדם, ועל דא זה נאמרו, פי רבים חללים הפילה ומפרש מאן הפילה מי היא המפלת חללים, דא התיא חטאה דקטלית בני נשא היא הנקבה ההורגת בני אדם, מאן גרים דא מי הגורם את זה, ואמר תלמיד חכם דלא מטי להוראה ומורה, רחמנא לשונבן הקב"ה יציל אותנו מזה העונש, ור"ל תלמיד חכם שלא הגיע להוראה בעניני איסור והיתר, או בעניני הוראת סתרי תורה, ומורה בגאות לבו, הקב"ה יצילנו מעון זה.

אמר רבי שמעון לחבראי, במשטותא מנייכו דלא תפקון מפומייכו מלה דאורייתא דלא ידעתון ולא שמעתון מאילנא רבבא דקא יאות אני מבקש מכם שלא תוציאו מפיהם חידוש בסתרי תורה מה שאינם יודעים בבירור, ולא שמעתם אותו מאדם גדול, ור"ל שלא יחששו ולא ימצאו מלבם חידושי הקדמות מה שלא קבלו מרבותיהם, בגין

רק אפי' עובדי ה' באמת גדולי הדור שכן במדרגה שיכולים להנהיג יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם (ב"ה/י"ב) שכיון שדבריהם נשמעים, בקל יכולים להכשל לטעות באיזה דבור שיגרום לנזק גדול. וזהו שאומרת התורה אשר נשיא יחטא, כי נשיא דהיינו מנהיג ומפורסם לא ימלט מחטא (כמ"ש בזוהר ויקרא כג. אשר הוא לשון ודאי, כי ודאי יחטא לפי שמתגאה בלבו, והגאווה הוא סרטור גדול לחטא, והעם הולכים אחריו ולמידים ממעשיו, והרי הוא חוטא ומחטיא, וכל העם נמנים תחתיו, לכן חטא כל העם תלוי בו, ועוד שאפילו חטא קטן של הנשיא פוגם מאד ועושה רושם גדול בשמים, כי הוא ראש לרבים וצריך להיות מנוקה מכל פגם אפילו כחוט השערה) ומבאר רבנו שמנהיג מפורסם שרבים מקבלים דבריו הוא סכנה גדולה תמיד לעבור אפילו על לא תרצח לא תנאף ולא תגנוב.

ובשלמא ניאוף וגנבה יכול כל אדם להיכשל, אבל רציחה קרוב שיכשל בה רק מנהיג מפורסם ולא אדם פשוט **כי איש פשוט רחוק מאד שיעבור על רציחה, אפי' אם אינו איש כשר כי אין לו תאוה לזה ואפילו כשמגיע ח"ו לתאוה כזו ר"ל רחמנא ליצולן**, כגון שנדמה לו ובעיקר ע"י לשון הרע על פלוני שהוא רשע מרושע ומצווה לסלקו מן העולם **אינו בא לידו ויש לו כמה מניעות לזה** כמאמר חז"ל (אבות ג' ב'"/י"ב) אלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו. **ואפי' אם יעבור לא יעבור כ"א כי אם לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבור רק פ"א פעם אחת כל ימיו** או שיחזרו ויהרגו אותו (או גואל הדם בזמן שהיה נוהג או משמים וכמשנה באבות/י"ב) על דאטפת אטפורן) או שיתפס ויאסר. וכנראה שאין הכוונה לאבק רציחה כגון המלכין פני חברו/כ"ט שהרי זה יכול גם איש פשוט, **אבל בהנהגת העולם** ברגע של חימה, או ע"י לשון הרע (שברית כרותה לה שתתקבל/ל', גם אצל גדולי עולם), במילה אחת, יכול להיות

דלא תהוון גרמין ליהוה חטא ללקטלא אכלוסין דבני נשא למגנא כדי שלא תהיו גורמים לאותה חטאה שהיא הנוקבא דקליפה להרוג אוכלסי בני אדם בחנם, פתחו פתחון ואמרו רחמנא לשון רחמנא לשון רחמנא לשון רחמנא כולם ואמרו הקב"ה יצילנו הקב"ה יצילנו. (מ"מ וכל"ג)

כ"ה עיין זוהר ויקרא כג. אשר נשיא יחטא משקה מדוע לא כתיב ואם נשיא יחטא ומתריץ יחטא ודאי דלבו גם ביה והעם הולך אחריו ע"ש, ועיין יד רמה סנהדרין קג. ועיין יזמא פו: והרבנות מקברת את בעליה

כ"ו **יד רמה על סנהדרין דף קג:** (על הפסוק באיוב מינע מרשעים אורם) אמר ר"ש בן לקיש מפני מה עי"ן שברשעים תלויה למעלה מן השיטה ואינו כתוב בין האותיות, והשיב כדי שיהא כתוב מלמטה רשים, לשון ואתן אותם ראשים, ומלמעלה רשעים, לומר לך כיון שנעשה אדם ראש ושר מלמטה, נעשה רשע מלמעלה.

כ"ז **משנה אבות פרק ג' (ב) רבי חנינא סגן הכהנים אומר,** הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מורא, איש את רעהו חיים בלעו. **רע"ב – חיים בלעו – דכתיב (חבקוק א) ותעשה אדם כדגי הים – מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו. אף בני אדם אלמלא מוראה של מלכות כל הגדול מחבירו בולע את חבירו:**

רבי ידעיה הפניני – עתה בזמנינו זה רוב אישי ההוה מפסידים ההנהגה ביניהם להזיק כל איש לרעהו ואינם יראים לנפשם אם יפסידו אותה. ולולי אימת המלכות עליהם שמענישים על רעתם כל איש יארח לחברה עם איש משחית ופועלי און ואנשי דמים ומרמה ולרע ירצו גנוב ורצוח ונאוף לולי פחד המלכות עליהם שיענישם על רעתם, אם יבוקש הדבר וימצא. ואמרו על זה שצריך כל אדם להתפלל בשלום המלכות להניח לו מכל סביביו כדי שישמרו ההמון ככה לבלתי עשות רע, כי המלך יעצור בעמו לבלתי יזיק כל איש לזולתו,

ר' יוסף אבן שושן – חיים בלענו. כטעם: "נבלעם כשאלו חיים", שפירושו השאלו הוא הקבר בולע גופי בני אדם שלמים, כן נבלעם אנחנו, ואין אנו צריכים לחתכם איברים מרוב התגברותם עליהם, וכן אמר הנביא ע"ה: "ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו", ואחז"ל: מה הדגים שבים הגדול בולע את הקטן, אף בני אדם הגדול מחבירו בולע אותו.

מגן אבות לרשב"ץ – כלומר, כל אחד ממנו בלע את חבירו בעודו חי, ולשון הכתוב הוא, אזי חיים בלעונו בחרות אפס בנו. וזהו דרך גזמא לרוב החריצות להמיתו ולהינות במיתתו, ולא ימתנו להרגו, אלא כמו חי כמו חרין ישערנו,

כ"ח **משנה מסכת אבות פרק ב' (ו) אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים. אמר (לה), על דאטפת, אטפורן. וסוף מטיפין יטופון:** **פירוש רבנו יונה –** על שהרגת וגרמת להציף גולגולת הנהרג, הרגוך והציפו גולגולתך ושלא כדן עשו וכאילו דם נקי שפכו, הוא הדבר עליהם, כי אין בדין להרוג הרוצח אך הבית דין על פי התורה, וכל ההורגו חייב מיתה, הואיל ואין דמו מסור בידו של הורג להורגו, ומפני כך לסוף מטיפין יטופון, אחרים יעשו להם כאשר עשו לאחרים, כי על כן נהיה הדבר הזה שכולן היו חייבין ומגלגלין חובה על ידי חייב:

רבינו בחיי – אף הוא ראה גלגלת וגו', מליצה היא שאמר על אתו האיש שהיתה גלגלתו צפה, ואמר לו על שהרגת והצפת אחרים על פני המים על כן הרגוך והציפוך וסוף אותם שהרגוך והציפוך יהיו נהרגים ויצפו על המים כמותך, ולימדך בזה כי כל עושה רע אי אפשר שימלט מן העונש אך ישוב עמלו בראשו ועל קדקדו חמסו ירד, וכן כתוב וזרעי עמל יקצרוהו, (איוב ד' ח') והעונש הוא מדה כנגד מדה ובענין שכתוב (תהלים ז' ט"ז) בור כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל, וכתוב (משלי ה' כ"ב) עונותיו ילכדונו את הרשע ובחבלו חטאתו יתמך ותמצא במסכת סנהדרין (דף ק') שדר"ל אע"פ שכל המדות בטלו מדה במדה לא בטלה שנאמר בסא – סאה בשלחה תריבנה (ישעיה כ"ז) סאה בסאה, ואמרו עוד (סנהדרין ל"ז) אע"פ שבטלו ד' מיתות ב"ד ד' מיתות לא בטלו, מי שנתחייב בסקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל באור או נחש מכישו מי שנתחייב הרג או נמסר למלכות או לסטים באין עליו, מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי:

כ"ט **עיין ספר חסידים סימן נד –** איזו היא רציחה שאינה ניכרת לעינים, והעונש גדול מאוד, והעבירה קלה, וחמורה היא למעלה, היא הבושה. המבייש פני חבירו ברבים או מצערו בפני מי שמתבייש ומצטער, שאילו הי' הורגו הי' מקבל מיתה, כדי שלא יהי' מתבייש.

ל **כך כתב אלשיך קהלת ז' כא.** בשם חז"ל. וידוע שגדולי עולם נבשלו בזה ורובא דרובא של המחלוקות ושנאת חנם נגרמו ע"ז. ואפילו על דוד המלך אמרו שנכשל בזה כשאמר (שמואל ב טז ג-ד) לציבא אתה ומפיבשת תחלקו בשדה. ועיין בספר שם משמואל (פרשת מצרע

משלח אנשיו לרצוח לפלוני או למסרו לרוצחים, או להתיר אשת איש או לחפות על נואף/ל"א או לפסוק בטעות ממון פלוני לפלוני, או לשפוך דם ע"י תוכחה ברבים, ואפילו בעצות טובות שנותן יכול התלמיד לטעות בהבנתו, או להחלש בדעתו או להתעורר יותר מדאי, ולעבור עבירות, ואפילו בשב ואל תעשה כל שבירד למחות ואינו מוחה מעלה עליו הכתוב כאילו בעצמו חטא כנ"ל משבת נד, וגם כשאין בידו למות חטאי עמו עליו כנ"ל בזוהר ויקרא כג.

ובחידושי דאורייתא שמחדשין יכולים לעבור ממש גנב ונאף ורצח [ל"ב/ל"ג] ג' לאוין מפורשים בעשרת הדברות כדכתיב (שמות כ' יג) לא תרצח לא תנאף לא תגנב בכל פעם בכל רגע ר"ל [ל"ד/ל"ה] :
 רציחה ע"י חידושי דאורייתא, יש מבארים זאת עפ"י הקדמת זוהר (דף ה.) הנ"ל, על מי שלא הגיע להוראה ומורה, ועל המחדש חדושי תורה שלא עפ"י הקדמות אמתיות, אזי הוראותיו וחידושיו יכולים לגרום להריגות. ואע"פ שקשה לומר זאת על עובדי ה' גדולים. אעפ"כ לפי מה שנתבאר הנסיון הגדול של מנהיג מפרסם יתכן שגם בזה יכשל.

ועיין באדרא רבה/ל"ו שמי שזוכה שמגלים לו סודות תורה והוא לא יודע לשמור אותם בסוד אלא מגלה למי שאינו ראוי גורם לרציחה וע"ז. ולפי המבואר בתורה מזו שכל מה שרב אומר למעלה מהבנת התלמיד נחשב מסירת רזי תורה לחיצונים, אולי גם זה גורם לרציחה וגם לניאוף כמבואר בתורה קלד.

וניאוף ע"י חדושי תורה אולי הכוונה למבואר בתורה קלד/ל"ו שאומר תורה באופן שאפשר לטעות בדבריו דהיינו שהשומע ישמע מה שלא לפי מדרגתו/ל"ח זה בחי' ז"ל, ואם השומע יעשה עי"ז מעשה שאינו צריך לו לפי מדרגתו נחשב לרבו ניאוף ממש.. (וצ"ע אם זה אותו ממש שהתכוון לו כאן)

ושבת הגדול (רעט) שכתב על זה שמצד הטבע שבאדם הוא ראוי לקבל את לה"ר, ומחמת זה אמרו ז"ל (ב"ב קס"ה). והכל באבק לה"ר וצריכין לזה זריזות וזהירות יתירה. ע"ש.

לא **שיש שטועים** בזה מחמת כבוד המשפחה, או מורה היתר אחר, ובאמת מבואר בספר המדות (הרחקת רשעים אות ו') עפ"י גמ' (סנהדרין כו) מי שמלמד זכות על רשע גם הוא נקרא רשע. וכן מי שדבריו נשמעים ולא מוכיח את חבריו נידון כאילו בעצמו עשה (שבת נד: וע"ז יח.).

^כ לש"כ רימיהו ז' ט', והושע ד' ב', ויוצרות לפ' זכור. ובעשרת הדברות שמות כ' יג ועיין ע"ז ג: נגר הוא חכם גדול

לג. **מדרש זוטא איכה** – פרשה א אות כג – כתבתי בתורה לא תרצח לא תנאף לא תגנב (שמות כ' י"ג) ואת כתבת אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף (הושע ד' ב')

הושע פרק ד (א) שמעו דבר יְהוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי רִיב לִידוּד עִם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ כִּי אֵין אֲמֶת וְאֵין חֶסֶד וְאֵין דַּעַת אֱלֹהִים בְּאָרֶץ: (ב) אֵלֶּה וְכַחֵשׁ וְרִצְחָ וְגָנַב וְנָאָף בְּרִצְוֹ וְדָמִים בְּדָמִים נִגְעוּ:

ירמיה פרק ז (ח) הֲנָה אַתֶּם בְּטָחִים לְכֶם עַל דְּבַרֵי הַשֶּׁקֶר לְבַלְתִּי הוֹעִיל: (ט) הֲגִנַב רִצְחָ וְנָאָף וְהִשָּׁבַע לְשֶׁקֶר וְקָטַר לְבַעַל וְהִלָּךְ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא יִדְעָתֶם:

ועיין ע"ז נ: – אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואיייתי מתניתא בידיה מתליעין ומזהמין בשביעית ואין מתליעין ומזהמין במועד כאן וכאן אין מגזמין וסכין שמן לגזום בין במועד בין בשביעית ולית נגר ולא בר נגר דיפרקינא אמר רבינא אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ומפרקינא לה ... פרש"י נגר בן נגר – חכם בו חכם

בביאור שוטנשטיין ביאר שנגר פירושו מנעול (עפ"י שבת קכו). ות"ח מכונה כך משום שכאשר הם סוגרים הלכה מסויימת דהיינו שלא יודעים לבארה שוב א"א לפתוח אותה (עיין גיטין פח. ורש"י מלכים-ב כד יד)

^כ * עיין הקדמת זוהר דף ה. [נד"ה ואי תיטא] מבואר תלמיד שחדש שלא עפ"י הקדמות אמתיות או שלא הגיע להוראה וטורה נותן כח לקליפה להרוג ע"י חושי, אבל צ"ע דאמר לעיל אפילו עובדי ה' באמת גדולי הדור]

לה **את המראה** מקום הזה הוסיף הרב משה קרמר במהדורת שנת תשכט.

לו **וְאֵינֻן דַּעְקִימִין בְּאֶרְחֵיהֶוּ וְאֵלֹו שְׁהוֹלְכִים בְּדַךְ עַקְלָתוֹן, אִם שׁוֹמְעִים אִיזֵה דְבַר סוּד נְטִילֵי מְלִין וְעֵיילִין לֹון בְּבַהִילוֹ הִם לֹוקְמִים וּמַקְבִּלִים אֵת דְּכִי הַסּוּדוֹת הַהִם, וּמַכְנִסִים אֹתָם כְּמַהִיּוֹת וּכְנַהִיּוֹת, וְלִית בְּהוֹ אֲתֵר לְאֶתְעַבְבָּא אֲכַל אֵין בְּהִם מַקּוֹס לְהַתְעַכֵּב, כִּי מִיד מַגְלִים אֹתוֹ לְאֲחֵרִים, וְכָל נֹקְבִין אַחֲרֵינֵן מִתְפַּתְחִין בִּיה וְכָל הַקְבִּים הַאֲחֵרִים דְּהֵינּוּ שֶׁל הַעֵינִים וְהַחוּטִם נִפְתָּחִים עַל יְדוֹ, ר"ל הוּא נִתְעוֹרֵר גַּם בְּרַמְזֵי עֵינָיו וְחוּטָמוֹ לְגַלוֹת הַסּוּדוֹת, עַד דְּנִפְקִין מְלִין בְּנֹקְבָא דְּפּוּמָא עַד שְׁיוֹלְאִים דְּכִי הַסּוּדוֹת נִתְקַבְּ הַפֵּה, וּמַגְלֵה אֹתוֹ לְאֲחֵרִים, כִּי אֵין מַעֲזוֹר לְכוּחוֹ, וְאֵלִין אֲקָרוּן תִּיבִי דְרָא וְאֵלוֹ נִקְלָאִים רַשְׁעֵי הַדּוֹב, שְׁנוּאֵי דְקָדְשָׁא בְרִיךְ הוּא שְׁהַקְבִּי שׁוֹנָס, בְּמַתְנִיתָא דִּילָן תְּנַן בְּכַרְיִיתָא שְׁלַט לְמַדְנָא, בְּאֵילֵי קִשְׁטִיל גּוֹבְרִין נַחֲשָׁד לֹו כְּאֵילוֹ הַגַּג אֲנָשִׁים, לְפִי שְׁעַל יְדֵי גְלוֹי הַסּוּדוֹת הַחַיטוּנִים מַקְבִּלִים כַּח לְהַרְגוֹ בְּנֵי אֵלִים, וּבְאֵילוֹ פְּלַח לְעַבּוּדָה וְרָה וְנַחֲשָׁד לֹו כְּאֵילוֹ עַבְד עַבּוּדָה זֹה, וְכָלָא בְּחַד קָרָא וְהַכֵּל רַמּוֹז בְּסִטּוֹת אֲחֵר, דְּכַתִּיב לֹא תִלָּךְ רְכִיל בְּעַמֶּךָ לְגַלוֹת סוּדוֹ, לֹא תַעֲמּוּד עַל דָּם רֵעֶךָ ר"ל שֶׁלֹא תִגְדֹּל שְׂפִיכַת דְּמַיִם, אֲנִי יִהְיֶה וְלֹא תַחְלִיף אֹתוֹי בְּעַבּוּדָה זֹה, מֵאֵן דְּעַבְר עַל הַאֵי רִישָׁא דְקָרָא מִי שְׁעוֹנֵד עַל רֵאֵשׁ הַכְּתוּב שְׁהוֹךְ רַכִּיל וּמַגְלֵה סוּד, בְּאֵילוֹ עֵבֵר עַל פְּלָא נַחֲשָׁד לֹו כְּאֵילוֹ עַבְד גַּם עַל לִיכָה וְעַבּוּדָה זֹה.**

לו **תורה קלד** – עבודה גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל שפן לרבים. פי צריך לזהר מאד, שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל. פי הוא בחינת נאוף, שמשליו טפי השכל באתר דלא אצטרף. ונקרא לבטלה, פי אינו מוליד אצלו כלום. ולפעמים נקרא נאוף ממש, שמוליד ומוציא פסול ופגום, הינו שהמקבל עושה על ידי זה דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. ועל פן על ידי שאומר תורה, יוכל, חס ושלום, להתגבר עליו היצר בתאות נאוף. ועל פן צריך לזהר מאד בשאומר תורה ברבים, שדבוריו יתחלקו שלא ישמע כל אחד פי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף שאומר בפני רבים לכלם בשוה, עם כל זה לא יכנס בלב כל אחד ואחד פי אם הוגע לו, ויצריך לו. וכמו שקתוב בזוהר (יתרו דף סח): "וישמע יתרו" והלא בלא עלמא שמעו אלא יתרו שמעו וכו' עין שם. וזהו זבאה מאן דמלל על אנא דשמע' (זהר תצוה דף קפ"ו). וזה שאמרו (ספ"ה נב): כל הגדול מחברו, הינו שהוא גדול, ועל ידי זה אומר תורה, אינו יצרו גדול ממנו כנ"ל, פי יוכל להתגבר עליו היצר הרע בתאות נאוף כנ"ל, וצריך להשמר ולפלט דבוריו כנ"ל:

וגנב ע"י חדושי תורה אולי הכוונה למבואר בתורה יב כגון שאומר חידוש של אחרים בשם עצמו.

עוד בעניין רציחה על ידי דברי תורה של מנהיג מפורסם, עיין אבות א' יא/לט חכמים הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות וכו'. (ועי"ש תוי"ט שדייק חכמים דייקא כיון שדבריהם נשמעים). וצ"ע מדוע שיתחייבו גלות בדבריהם? אבל לפי רבנו שאומר שבחידושי תורה אפשר לעבור על רציחה ממש, ומסתמא נחשב שוגג שהרי כבר אמר שמדובר בעובדי ה' באמת, מובן, כי על רציחה בשוגג חייב גלות באחת מערי מקלט כדכתיב (במדבר לה טו) לנוס שם כל מכה נפש בשגגה וכמבואר במכות פ"ב. ואע"פ שבאמירה בלבד נחשב גרמא ופטור מדיני ב"ד של מטה אבל בדין שמים אפשר שכן חייב גלות.

ובאמת גם בשתיקה יכול מנהיג שיעלה עליו הכתוב שעבר על כל התורה כולה כמבואר בגמ' שבת נד: ע"ז יח. מי שבידו למחות ולא מוחה מעלה הכתוב כאילו בעצמו חטא, שכיון שמנהיג מפורסם דבריו נשמעים יש עליו חובת תוכחה לכל אנשיו הנשמעים לו, לכן בקל בכל רגע יכול לטעות בזה וכשלא מוכיח או מוכיח שלא כראוי נחשב לו כחוטא בעצמו.

למעשה

נראה פשוט שיש הרבה סכנות בהנהגת צבור ואמירת תורה לציבור כנ"ל ומסתמא התכוון רבנו גם לכל הסכנות שהזכירו חז"ל, אבל מוכרח שגם בא לחדש יותר. ונראה שחידושו של רבנו הוא במה שכתב שמנהיג יכול בהנהגה ובחידושי תורה לעבור על נאוף גנב רוצח ממש בכל רגע. ומבאר שכוונתו לעבירות אלו ממש, מה שלא מזדמן לאיש פשוט.

ומהשיחה שקדמה לאמירת תורה זו מעניין מפורסם שקנא בחבירו עד נפל לג' עבירות חמורות נג"ר, נראה שיש למנהיג מפורסם נסיון גדול על עבירות חמורות מה שלא נמצא לאיש פשוט, כי הכבוד והקנאה אצל מפורסם הן נסיון הרבה יותר גדול מכל אדם וכן אמרו חז"ל כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו. ולפ"ז אולי כוונת רבנו ללמוד מהמקרה הנ"ל על ההבדל בין קנאת אדם פשוט לקנאת מפורסם ואפילו עובד ה', שאצל מנהיג מפורסם כל טעות שלו היא נכפלת במספר אנשיו.

ונ"ל כנ"ל בהקדמה שהעיקר שרבנו כאן מזהיר מהשילוב הזה של כח הנהגה ופרסום, שהוא סכנה עצומה. כי מנהיג הפירוש שדבריו נשמעים, ומפורסם הפירוש שהם נשמעים לציבור גדול. ובפרט כשמצטרף לזה הזהרת חז"ל שכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה. נמצא המנהיג המפורסם הוא בעל כח עצום שאין עליו שום בקורת, ואדם כזה שצבור גדול מחזיק ממנו ומשבח אותו בהכרח שיפול לגאווה, לבד מחד בדרא שזכה לבטל חומריותו בתכלית כמבואר בתורה ד' אות ז'. וכאן טמונה סכנה נוראית של ניסיון שכמעט א"א לעמוד בו, אפילו לעובדי ה' גדולים. וחז"ל רמזו זאת בפסוק אשר נשיא יחטא, ופרשו המפרשים שבוודאי יחטא.

ל"ח בכמה תורות חוזר רבנו על הזהרה זו עיין תורה מז תנינא - סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שייכל לשקל בפלס דבריו, באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעים כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף על פי שהכל שומעים כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד... ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה.

ועיין תורה ס' אות ז' ובשעוסק לעורך בני אדם, הוא צריך לשמר עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם, שלא יזיק לו, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (חלין קל"ג): 'כל המלמד לתלמיד שאינו הגון וכו'. וכן אסרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת ק"ח): לכתב על עור בהמה טמאה, שנאמר: 'למען תהיה תורת ה' בפיך' מן המתיר לפיך'. וכשלומד עם אחר, הוא בחינת פתיכה. כי הלשון הוא בחינת (תהלים מ"ה): 'לשוני עט סופר מזהיר', שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמו שכתוב (משלי ג): 'כתבם על לוח לבך'. ועל כן צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחינת עור בהמה טמאה, היינו תלמיד שאינו הגון. אף אי אפשר לבשר ודם להיות נשמר בעצמו, שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה למודו, ללמד וללמד וללשור ולעשות. דהינו שעל ידי למודו עם תלמידו, יהיה באלו עשאו לחברו, ובאלו עשאו לדברי תורה. כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין צ"ט): 'כל המלמד בן חברו תורה, באלו עשאו וכו', ובאלו עשאו לדברי תורה וכו'. ובשלומד בכונה זו, אזי השם יתברך שומר אותו, שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון, רק יהיו נשכחין ממנו.

גם עיין תורה ז תנינא אות ז' שהצדיק עיקר שלימותו שיועד ללמד דעת לכל אחד כפי מדרגתו לדרי מעלה מה חמית, ולדרי מטה מלא כל הארץ כבודו, ובדקוק הלשון שם בהמשך דהיינו כלליות בן ותלמיד משמע שצריך לעשות זאת בדבור אחד.

ועיין תורה סח תנינא - עקר שלמות הצדיק שייכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדמה בדעתו שהוא במדרגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההפך. וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוף הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך: ... וזה השלמות מכרח שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל.

ט' משנה מסכת אבות פרק א (יא) אבטליון אומר, חכמים, הזהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הבאים אחרים וימותו, ונמצא שם שמם מתחלל.

תוי"ט - (יא) חכמים הזהרו בדבריכם - מה שהזהיר לחכמים אין הכונה שאין שאר בני אדם מזהירים בכך אלא שאם יפול ספק בדבריהם של חכמים יבואו השומעים לכלל טעות משא"כ בדברי הדיוט שאין משגיחין על דבריו. לכך הזהיר יותר לחכמים. במדרש שמואל בשם החסיד הר"י ן' שושן:

ועל כן רבנו הרבה יותר מכל הצדיקים להזהיר מפני מפורסמים של שקר/מ, כי אפילו צדיק גדול יכול להיות מפרסם של שקר, ולהזיק ע"י הכח העצום שמקבל מאנשיו. ואעפ"כ צריך להיזהר מאד מלומר על פלוני שהוא מפרסם של שקר. רק להתפלל תמיד שנוכה למנהיג של אמת.

הגה – טבת תשפד – ראה הקדמת ביאר הליקוטים בכלל הראשון/מ^א מח"י כללים – וזה לשונו " ויען אשר מבואר מדבריו הקדושים בסימן י"ח ליקוטי תנינא, שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה". מבואר שלמד כאן שאע"פ שהיא סכנה גדולה וכו' כנ"ל, יש תקנה למפורסם אם הוא ראוי לזה, וראה שם בהמשך דבריו משמע שסבר שהוא בעצמו לא ראוי, ועל כן כתב את הכלל הראשון בלימוד התורה של רבנו ללמוד רק מניה וביה וכו' כמבואר שם. דהיינו להיזהר מחידושים שאין להם יסוד בתורה עצמה. וצ"ע לפי הטעם שמבאר, אז גם בלימוד בספרים אחרים כשדורש לרבים צריך לשמור על הכלל הזה, ולא רק בליקוטי מוהר"ן.

גם צ"ע מדוע הכריח את הכלל הזה בגלל המבואר בתורה יח תנינא, ולא בגלל המבואר בתורה כ"א שם מבאר שאסור לדרוש ברבים מה שאצלו עדיין שכל בעיבור. (עי"ש ובהעצות המבוארות של רבי שמשון ברסקי תלמוד תורה אות כז/מ^ב) או המבואר בתורה מז תנינא ששם מזהיר ביותר מלומר תורה באופן שהשומע ישמע יותר מהראוי לו. עד כאן ההגה.

עד כאן ביאר חברותא לתורה יח תנינא

^מ ובאמת רבנו הזהיר מאד בעיקר משנים, ממפרסם של שקר ומרופאים. והטעם נראה כנ"ל, כי לשניהם יש ניסיון שכמעט אי אפשר לעמוד בו. וכמו ששמענו עדות מרופאים שאמרו שהניסיון שלהם, לעשות ניסיון על החולה שבא אצלם, א"א לעמוד בו.

ועיין שיח שרפי קודש ח"א אות תקנה – אמר רבנו זכרוננו לברכה: קשה וכבד על מלאך המות להמית לבדו את כל בני העולם בגשמיות וברוחניות, ובכן העמיד לו עוזרים בכל מקום הרופאים להמית בגשמיות, והמפרסמים של שקר להמית ברוחניות. (אבני"ה פרק, שם סעיף ס"ד).

^{מא} ביאר הליקוטים (לרבי אברהם בן נחמן זצ"ל) – הקדמה כלל א מח"י כללים – ויען אשר מבואר מדבריו הקדושים בסימן י"ח ליקוטי תנינא, שאין לדרוש ולחדש רק הראוי לזה, ודי והותר לרחוקים ושפלים כמונו ללמוד ולהבין בהנסתר והדרוש שנתחדשו מקדושי עליון סבותי את לבי ברובם ככולם מדברי זה הספר, לבלי לצאת מסוג הנגלה, ולבלי לבאר בכל מאמר וענין רק מניה וביה ומרישא לסיפא וכו' כנ"ל. יען אשר לעניות דעתי, כוונתו באיסור חדש הנ"ל הוא, לחדש ולגלות דבר שלא נגלה כלל עד הנה. אבל כל אשר כבר הורידו והוציאו לנו מהנסתר להנגלה, ולא יחסר בלימוד הנגלה רק החיפוש ועיון, בלי ספק שבזה הניחו לנו מקום להתגדר ולזכות גם כן על ידם בתלמוד תורה דרבים. ואם גם ברוב ההסתבכות שבאלמוגי ים חכמתו, כל אשר ירבה בהם הפלפול והעיון, מבואר נראה לעינים כמה פעמים, כי פירוש הפשוט והדרש שבהם יוצאים ועולים בקנה אחד, ואין להמלט מלבא אגב אורחא גם בפירוש הדרש, אבל גם בזה נזהרתי על כל פנים לבלי להפליג ולהרחק מפירוש הפשוט כאשר יבין המעיין בעצמו. וגם בכל מקום אשר ראיתי אגב אורחא צירופים נפלאים בראשי תיבות וסופי תיבות, לא מצאתי את לבבי לכותבם בביאור, ולא הצבתי רק ציונים בנקודות ועגולים על האותיות:

^{מב} עצות המבוארות (לרבי שמשון ברסקי) תלמוד תורה כז – מי שלומד תורה ואינו מבין שום חדוש בלמודו, הינו שאינו מבין איך להתחזק בחיות חדשה מתוך למודו, שזה עקר הלמוד, ובפרט שאינו יודע לפרש את הלמוד פראוי לאנשים השומעים, על מנת שיתעוררו בחיות חדשה ליראת השם וקיום התורה, הגם שהשם יתברך כפיכול מתענג אפלו מתלמוד כזה, אם הוא ביראת השם באמת בלי שום פונה לשם ממון, כבוד וכיוצא באלה, אף על פי כן, לא ילמד לפני הצבור אדם שאינו יכול לפרש את הלמוד פראוי, כמבאר במדרש רבה שיר השירים ד', שהאדם הלומד ברבים ותלמודו אינו מתוק כדבש וחלב לאנשים המקשיבים לקולו, מוטב שלא ילמד בפניהם. אבל האדם שהשם יתברך זכהו להבין, לפרש ולהסביר היטב את למודי התורה, הינו שמלמד ברבים באופן שהמקשיבים מתעוררים בחיות חדשה ליראת השם וקיום התורה, אדם זה מחיב ללמד ברבים, בכדי ששומעיו יתעוררו על ידי למוד האמת ובאורו האמתיים ליראת השם וקיום התורה, שזה עקר ותכלית כל המעשים טובים ולמוד התורה:

